

BULLETIN

2025/2026

MÁME VYBRÁNO

Inspirace při záchraně památek

KONFERENCE OBNOVENÉ DĚDICTVÍ
SOUTĚŽ OCENILA VÝJIMEČNÉ VEŘEJNÉ SBÍRKY
TIPY ČESKÝCH A MORAVSKÝCH KRAJŮ

Petr Polák

ÚVODEM

14 ročníků konference MÁME VYBRÁNO, 14 ročníků soutěže veřejných sbírek. A vedle toho řada 11 bulletinů. Inspirujeme, a přitom rosteme. Konference se proměnila v diskuzní salon, kde se setkávají osobnosti ze světa památkové péče, sdílejí své zkušenosti, navazují kontakty. Soutěž ukazuje, jak mohutná je v Česku společnost, které není lhostejné, v jakém prostředí žijeme. Každoročně přibývá veřejných sbírek na místa paměti: na křížky, kostely nebo technické památky, tam všude běží k záchraně a neběží samy, vedle nich sprintují stovky a tisíce dárců.

Každá úspěšná veřejná sbírka je mohutné dílo celého společenství. A my o nich vyprávíme – pomáháme jim soutěžit MÁME VYBRÁNO, ale také konkrétní finanční injekcí. MÁME VYBRÁNO, to je dnes už neochvějná značka ve světě památek a kulturního dědictví: bulletin vydáváme ve spolupráci s kraji, které mají možnost prezentovat novinky a ukázat, co všechno se právě teď u nich děje – ve 14 krajích, na území více než 6 000 obcí.

Na dohled jednotlivců, kteří žijí pro památky.

Jan Štifter

KRÁTKÉ ZPRÁVY

OBNOVA ŽIDOVSKÝCH PAMÁTEK

Nadační fond obětem holocaustu vyhláší každoročně program Obnova, který je určen na rekonstrukci, obnovu a zachování movitých a nemovitých židovských památek. Podporuje obnovu a údržbu synagog a historicky cenných budov. Zároveň pomáhá financovat odborně vedené projekty údržby oprav a dokumentace židovských hřbitovů. Nedílnou součástí

S.J.O. – Wikimedia Commons | Licence: CC-BY-SA 3.0

projektů by mělo být aktivní zapojení veřejnosti a především mládeže.

REKLAMA A PAMÁTKY

Mnohá historická centra jsou zaplněna esteticky nežádoucími reklamami, firemními názvy, vývěsními štíty, polepy, světelnými obrazy a dalšími prvky. Postupně přibývá měst, která vydávají metodiky usnadňující orientaci v této problematice. Zároveň se snaží podpořit žádoucí změny dotačními programy na označení provozoven a reklamních sdělení, jež spolu-financují realizaci od grafického návrhu až po instalaci. Města pomáhají majitelům nemovitostí a provozovatelům hledat cestu,

jak provozy označit efektivně, a zároveň tak, aby přirozeně doplňovaly památkové objekty a staly se nerušivým doplňkem fasád a veřejného prostoru. Vzhledem k rozdílným místním podmínkám a podobě konkrétních domů není možné ani žádoucí sestavit striktní modelová řešení plošně ani v rámci jednoho města a každý návrh se posuzuje individuálně. Mezi města, která vyhláší zmíněné dotace, patří například Olomouc, Litoměřice, Třebíč, Pelhřimov, Mohelnice nebo Praha.

STROMY V URBANIZOVANÉM PROSTŘEDÍ

Výsadba dřevin v urbanizovaném prostředí nebo v jeho těsné blízkosti může vést nejen ke kultivaci prostředí, ale také ke zmírnění teplotních výkyvů a vytváření bariér proti větru a prachu. Nadace ČEZ pravidelně

vyhláší dvě kola grantového řízení pro jarní a podzimní výsadbu v programu Stromy. Jedná se zejména o výsadbu či obnovu dřevin u veřejných budov, ve veřejně přístupných zahradách, parcích, podél vodotečí a návesních nádrží, liniových dřevin, remízků, sadů, alejů a dalších přírodních či kulturně hodnotných lokalit. Program podporuje stanovištně původní druhy dřevin.

SPOLUPRACUJEME

PROJEKT MÁME VYBRÁNO POŘÁDÁ OD ROKU 2012 INSTITUT PRO PAMÁTKY A KULTURU – NEZISKOVÁ ORGANIZACE, KTERÁ POMÁHÁ ŠÍŘIT OSVĚTU A PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE V PÉČI O PAMÁTKY. VÁŽÍME SI DLOUHODOBÉ SPOLUPRÁCE A ZÁŠTITY VÝZNAMNÝCH INSTITUCÍ:

MINISTERSTVO
KULTURY

NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV

ASOCIACE KRAJŮ
ČESKÉ REPUBLIKY

Obec Přílepy

ZÁMEK PŘÍLEPY

AKCE

MÁME VYBRÁNO: toto jsou ocenění v soutěži veřejných sbírek

Vybrali jste! Opět po roce jste právě vy určili vítěze v soutěži MÁME VYBRÁNO. Ta dává prostor zazářit veřejným sbírkám na obnovu kulturního dědictví v Česku. Nejvíce hlasů v Ceně veřejnosti získal zámek Přílepy.

Kaple, kostely, ale také vybavení chrámů – třeba varhany. Zámky nebo lokomotiva. To všechno jsou projekty, na které je možné přispívat ve veřejných sbírkách. Institut pro památky a kulturu soustřeďuje jako jediný v Česku všechny sbírky na památky na jednom místě: na webu soutěže MÁME VYBRÁNO. Hlasuje veřejnost a slovo má i redakce časopisu PROPAMÁTKY.

Ve dvoukolovém hlasování, jež odstartovalo v polovině dubna, se na první pozici dostala rekonstrukce zámku Přílepy a revitalizace zámeckého parku. Rezidence, která dříve sloužila jako porodnice a následně dlouhá léta chátrala, prošla první etapou rekon-

strukce. Dárce tu oslovují především při konání akcí, sbírku propagují pomocí internetových a facebookových stránek obce. Rekonstrukci bedlivě sledují rodáci a patrioti. Má ohlas a podporu, z více než 300 projektů v soutěži MÁME VYBRÁNO se probojovala na první místo. Druhou pozici v Ceně veřejnosti získala oprava varhan v kostele sv. Bartoloměje v Opatově na Moravě, bronzová medaile putuje do Borotína, kde obnovují kulturní památku Starý zámek.

Cena redakce PROPAMÁTKY vyzdvihuje projekty, kde se výjimečně starají o propagaci a dobré jméno veřejných sbírek. Pod heslem „Lidiák bude žít“ shánějí ve Vrbně pod Pradědem peníze na obnovu kulturního domu. Společnými silami s občany a místními podnikateli chtějí z objektu udělat znovu centrum kultury. Jdou na to srdcem – a tak poutavě, že právě jim patří první místo v kategorii, kde projekty vybírají členové redakce PROPAMÁTKY. Hned v závěsu stojí sbírka na údržbu a opravy parního vlaku na Osoblažce, třetí pozice patří pořízení dvou zvonů pro kostel sv. Jakuba v Hostivici.

A finančně nejúspěšnější sbírka? Za rok 2024 nejvíc prostředků putovalo na rekonstrukci kostela sv. Jana Křtitele v Liberci – Rochlici. Suma je neuvěřitelná: přes jeden milion a osm set tisíc korun. V oblasti památkové péče je to výjimečný počin. Milion a čtvrt vybrali v Kutné Hoře na opravu a zprovoznění zvonů při chrámu sv. Barbory, jen o pár desítek tisíc nižší částka mířila na opravu kaple sv. Karla Boromejského ve Frýdlantu nad Ostravicí.

Slavnostní vyhlášení se konalo v pondělí 15. září na půdě Ministerstva kultury. Institut pro památky a kulturu tam udělil také dvě čestná uznání: Galerii hlavního města Prahy vzdal hold za projekt Adoptuj sochu K. H. Máchy za to, s jakou kuráží se pustila do neotřelé kampaně a kombinuje možnosti financování. Stejně jako manželé Jan Pelánek Lazarowitz a Hana Jirmusová Lazarowitz, kteří si vysloužili uznání za výjimečný příklad dobré praxe v oblasti financování národní kulturní památky zámku Týnec u Klatov. Rekonstrukce vedla ke kompletní revitalizaci zámku a zřízení muzea moderního umění. ■

TEXT JAN ŠTIFTER

KONFERENCE

Obnovené dědictví

Tři bloky, tři témata, tři moderátoři, nepřeborné množství inspirace. Konference Obnovené dědictví pod hlavičkou projektu MÁME VYBRÁNO přivedla v květnu 2025 na jedno místo majitele památek, filantropy, architektky i odborníky z různých oblastí, aby společně hovořili o smyslu záchrany památek pro budoucí generace. Pražský dominikánský klášter po roce ožil osobnostmi nejen ze světa památek.

Majitelé. Ti, kteří se rozhodli vdechnout nový život chátrajícím objektům. Fascinující příběhy obnovy: Lukáš Smetana se podělil o zkušenosti se záchranou Automatických mlýnů v Pardubicích, Marek Štukhejl zase hovořil o cestě k penzionu Just Jimramov a Andrea Hoffman Nečasová prezentovala zachráněný brownfield – dnes multifunkční prostor Uhelný mlýn v Libčicích. Průvodcem dopoledního bloku byl známý moderátor Petr Vizina. Od něj převzala mikrofon Dagmar Goldmannová, program pokračoval ve spolupráci s Via Clarita a setkáním s filantropy. Odpolední závěrečná část se odehrála pod taktovkou Saši Michailidise. Ten otevřel diskuzi o smyslu záchrany památek pro budoucí generaci s lidmi z různých oborů: hosty byli ekonom a filozof Tomáš Sedláček, architekt Josef Pleskot, spisovatel a popularizátor společenské etikety Ladislav Špaček a generální ředitelka Národního památkového ústavu Naďa Goryczková.

Konferenci Obnovené dědictví pojímá Institut pro památky a kulturu už tradičně jako diskuzní salon – hosté sem nepřicházejí s připravenými referáty, ale reagují na dotazy moderátorů a publika, to se tak stává aktivní součástí setkání.

Záznam k dispozici:
Sledujte stránky www.mamevybrano.cz

HLAVNÍ BUDOVA MUZEA V SOUSEDSTVÍ PIARISTICKÉHO CHRÁMU

ČÁST EXPOZICE V HLAVNÍ BUDOVĚ MUZEA S FUNKČNÍ REPLIKOU KŘÍŽKOVY OBLOUKOVÉ LAMPY

RODNÝ BYT BEDŘICHA SMETANY – LOŽNICE, V NÍŽ SE SKLADATEL 2. BŘEZNA 1824 NARODIL

PORTMONEUM – MUSEUM JOSEFA VÁCHALA

PARDUBICKÝ KRAJ

Baroko, Smetana a Váchal pod jednou střechou

Regionální muzeum v Litomyšli, příspěvková organizace Pardubického kraje, představuje živý a dynamický kulturní prostor, který propojuje minulost s přítomností. Nabízí návštěvníkům nejen historii, umění a tradice regionu, ale také nevšední zážitek v Portmoneu či návštěvu rodného bytu Bedřicha Smetany. Pro město Litomyšl se muzeum stalo centrem vzdělávání, kulturního dialogu a uchovávání paměti národa.

Pardubický kraj

TEXT LUCIE CHAROUSOVÁ, MILAN NOVÁK
FOTO REGIONÁLNÍ MUZEUM V LITOMYŠLI

Muzeum bylo založeno v roce 1891 z podnětu tří profesorů litomyšlského gymnázia – Josefa Štěpánka, Jindřicha Barvíře a Františka Kunstovného. Ti se rozhodli vytvořit instituci zaměřenou na vlastivědu a dokumentaci historie města a okolí. První sbírky byly umístěny v prostorách zrušené městské reálky. V roce 1926 se muzeum přestěhovalo do rozlehlé barokní budovy bývalého piaristického gymnázia,

kde sídlí dodnes. Na tomto gymnáziu vyučoval i Alois Jirásek. V roce 2004 se stal zřizovatelem muzea Pardubický kraj a název byl změněn na Regionální muzeum v Litomyšli. Tím získala pamětová organizace rozsáhlejší regionální působnost.

Muzeum provozuje a prezentuje tři objekty – hlavní budovu bývalé piaristické školy na Jiráskově ulici naproti zámku Litomyšl, který je zapsán na Seznam světového dědictví (UNESCO), v zámekském pivovaru expozičně nový Rodný byt Bedřicha Smetany a o 400 metrů dále pak unikátní Portmoneum – Museum Josefa Váchala.

Hlavní budova muzea

Barokní budova piaristického gymnázia prošla citlivou rekonstrukcí, jež respektuje historický charakter stavby a zároveň splňuje požadavky moderní muzejní instituce. Jedná se o zapsanou kulturní památku postavenou v letech 1714 až 1719. V průběhu století byla budova několikrát poškozena požáry, proto prošla v roce 1815 celkovou rekonstrukcí. Dnešní klasicistně-empírovou úpravu dostala roku 1826, kdy byla dostavěna nová věž. V letech 2012 až 2014 byla budova rozsáhle rekonstruována za více než 71 milionů korun podle návrhu architekta Josefa Pleskotta a byla oceněna prestižní cenou Gloria musaealis za Muzejní počín roku 2014. O rok později zvítězila v kategorii Obnova nemovitých kul-

turních památek soutěže Stavba roku Pardubického kraje. Část depozitářů a zázemí pro pracovníky muzea bylo při rekonstrukci přestěhováno do zámeckého pivovaru, který vlastní město Litomyšl. Tím mohla být budova otevřena veřejnosti v maximální míře. V objektu se nyní nachází stálá expozice Litomyšl – město kultury a vzdělanosti, jež představuje historii města od středověku až po současnost, a dále prostory pro krátkodobé výstavy. Součástí expozice je i archeologicky odkrytá středověká brána, hradba a domy prezentované in situ.

Rodný byt Bedřicha Smetany

Rodný byt Bedřicha Smetany se nachází v přízemních prostorách bývalého zámekského pivovaru. Je spojen s dětstvím tohoto významného českého skladatele. Pivovar si v roce 1823 pronajal Bedřichův otec a nastěhoval se s celou rodinou do služebního bytu. Právě zde se 2. března 1824 narodil Bedřich Smetana. Expozice byla poprvé trvale zpřístupněna veřejnosti v roce 1924 a od té doby prošla několika rekonstrukcemi. Poslední, šestá revitalizace, byla dokončena v loňském roce u příležitosti 200. výročí jeho narození. Interiér je vybaven dobovým nábytkem a předměty, jež návštěvníky seznámí s životními osudy i nejvýznamnějšími díly světově proslulého skladatele. Mezi exponáty nechybí ani předměty, které rodina vlastnila a používala – např. střelecký terč skladatelova otce nebo psací stůl.

Portmoneum – Museum Josefa Váchala

Od listopadu 2016 muzeum provozuje také Portmoneum – Museum Josefa Váchala, které Pardubický kraj odkoupil od dcer Ladislava Horáčka a v letech 2019 – 2020 zrevitalizoval do nynější podoby za více než 8,5 milionu korun. Tento přízemní předměstský dům je zapsanou kulturní památkou, kterou vlastnil Josef Portman, tiskař a milovník umění. Ten pozval v roce 1920 do Litomyšle svého přítele Josefa Váchala, malíře, grafika a spisovatele, a požádal ho o vyzdobení stropů a stěn dvou místností svého domu. Váchal své dílo o čtyři roky dokončil a vyzdobil dům nejen originálními nástěnnými malbami, ale i jím vyřezávaným a malovaným nábytkem. Expozice, která se nachází v přízemí, představí návštěvníkům nejen Josefa Váchala a Portmana, ale i Ladislava Horáčka, jenž v roce 1991 dům koupil od Národní galerie a opravil ho na vlastní náklady. V podkroví je připravena multimediální expozice formou videomappingu o životě a díle tohoto netradičního umělce.

Sbírka muzea

Sbírkový fond muzea má charakter nespecializované regionálně-historické sbírky zahrnující široké spektrum předmětů, které dokumentují každodenní život, řemesla, dopravu, školství a další aspekty historie regionu. Naprostá většina akvizic pochází z Litomyšle a nejbližšího okolí. Výjimkou je fond archeologie, jelikož od roku 2005 provádí muzeum vlastní archeologické výzkumy

s cílem kompletní dokumentace archeologických poměrů v regionu Svitavsko. V nedávné době byl vyzvednut největší známý mincovní depot ze 17. století, jenž byl také podkladem pro vydání knihy ve spolupráci s Moravským zemským muzeem. V současné době sbírka obsahuje přes 64 tisíc sbírkových předmětů a zhruba 65 % jich je zdigitalizováno.

Výstavy, vzdělávací a kulturní činnost

Muzeum pravidelně pořádá tematické výstavy, které jsou dále půjčovány organizacím nejen v rámci České republiky, ale i do zahraničí. Muzeum se aktivně podílí na vzdělávacích a kulturních aktivitách ve městě i v regionu (např. Lázně ducha, Štědrovečerní koledování aj.). Nabízí širokou škálu programů, jako jsou přednášky, komentované prohlídky či workshopy pro školy, rodiny a širokou veřejnost. ■

INTERIÉR PORTMONEA VYMALOVANÝ JOSEFEM VÁCHALEM V LETECH 1920-1924

TVRZ MLADĚJOVICE

GLORIET NĚMČICE U VOLYNĚ

JIHOČESKÝ KRAJ

Nejlépe opravené památky v kraji

Jihočeský kraj vyhlásil v únoru tohoto roku 1. ročník soutěže Nejlépe opravená kulturní památka Jihočeského kraje, která si klade za cíl ocenit zdařilé rekonstrukce historických objektů. Do prvního ročníku bylo nominováno 13 projektů obnovy kulturní památky – osm v kategorii Stavební obnova kulturní památky a pět v kategorii Restaurování kulturní památky. O oceněných rozhodla Rada Jihočeského kraje na svém zasedání 26. června 2025 na základě doporučení odborné komise.

Jihočeský kraj

TEXT JAROSLAVA VÍTOVCOVÁ
FOTO FOTOGRAFIE POSKYTNUTY VLASTNÍKY OBJEKTŮ; SOCHY JAN SOMMER

První místo v kategorii Stavební obnova získala bývalá tvrz a panský dům čp. 80 a čp. 1 v Mladějovicích, které prošly kompletní obnovou v letech 2009–2024. Soukromí investoři manželé Durychovi vrátili zchátralému areálu historickou tvář. Obnovili statiku objektů, klenby, goticko-renesanční krovy, vitráže i sgrafita. Na stavební obnovu navázala i obnova zahrady, kterou vlastníci upravili na odpočinkový park i zeleninovou zahrádku. Součástí projektu je i citlivé propojení s kulturním a komunitním životem – v tvrzi vznikly ateliéry pro mladé umělce se zázemím pro audiovizuální a grafický záznam i prostory pro výstavy a semináře.

Druhou příčku obsadila obnova glorie tu v zahradě zámku čp. 1 v Némčicích u Volyně, drobné patrové stavby zahradní architektury, která v době své slávy sloužila k odpočinku a jako vyhlídkový bod do krajiny. Objekt byl vrácen v havarijním stavu, kdy se zachovalo pouze obvodové zdivo, a majitel Lukáš Dlahoweský se postaral o jeho citlivou obnovu. Byla zajištěna statika objektu, obnovena klenba v přízemí a také krov, fasáda s bosáží i interiér.

Třetí příčku obsadil dům čp. 149 na Velkém náměstí ve Strakonici, kde firma STET, s.r.o., zrekonstruovala kompletně dvojdom z roku 1881 s důrazem na zachování a obnovu dochovaných prvků a stylu z doby výstavby. Podařilo se obnovit i netypické

INTERIÉR KAPLE ANDĚLŮ STRÁŽNÝCH VE VOLYNĚ

jihovýchodní průčelí s lodžii, které je doplněno neorenesančními prvky a bohatě vyřezávanou ornamentální výzdobou. Zrenovovány byly i dochované interiéry domu.

V kategorii Restaurování nejvíce zaujal projekt města Volyně a restaurovaný interiér kaple Andělů Strážných ve Volyni. Nástěnné malby, které zdobí klenby i stěny interiéru, byly díky systematické restaurátorské péči očištěny, zpevněny a v některých místech retušovány. Kaple nyní znovu září a láká návštěvníky.

Druhé místo v této kategorii získala Římskokatolická farnost Chlum u Třeboně za restaurování soch sv. Pavla a sv. Ondřeje z kostela Nanebevzetí Panny Marie v Chlumu u Třeboně. Po odstranění dřevokazného hmyzu a přemalby byly provedeny dořezby a obnoveno zlacení. Sochy jsou dočasně umístěny v kapli křížové chodby bývalého augustiniánského kláštera v Třeboni.

Třetí příčku obsadilo restaurování sochy sv. Jana Nepomuckého v Bečyni, Zářečí, pravděpodobně dílo okruhu Matyáše Bernarda Brauna. Restaurátor po odstranění nečistot stabilizoval pískovec, provedl sochařskou rekonstrukci ruky a barevnou retuš. Město Bečyně se zasloužilo o obnovu této významné kulturní památky.

Do soutěže byly přihlášeny i další projekty, například oprava fasády domu

STRAKONICE, VELKÉ NÁMĚSTÍ 149, ZADNÍ FASÁDA PO REKONSTRUKCI

čp. 94 na Žižkově náměstí v Trhových Svinech, oprava severní fasády kostela v Klení, obnova venkovské usedlosti čp. 15 v Modlešovicích, záchrana objektu barokního ovčína v Borotíně nebo stavební obnova kaple Andělů Strážných ve Volyni. V kategorii Restaurování bylo posuzováno také restaurování kříže v Chlumu u Třeboně či restaurování náhrobku Josefa Vlastimila Kamarýta v Táboře. Všichni nominovaní obdrží čestné uznání.

Slavnostní předání ocenění za účasti hejtmána MUDr. Martina Kuby a náměstkyně hejtmána pro oblast kultury, kulturního dědictví a památkové péče doc. Ing. Lucie Kozlové, Ph.D., představitelů Jihočeského kraje, se uskutečnilo dne 15. 8. 2025 na akci Vesnice roku Jihočeského kraje 2025 v obci Čestice v okrese Strakonice.

Hlavním kritériem hodnocení byla vysoká kvalita provedení obnovy a šetrný přístup vlastníků památky k obnově. Na jednotlivých projektech je vidět, že oceněné realizace mají citlivý přístup ke kulturnímu dědictví, při obnově byla využívána tradiční řemesla a technologie. Důležitý je i přínos pro komunitní a kulturní život místa. Rozmanitost a vysokou kvalitu přihlášených projektů ocenila náměstkyně hejtmána Jihočeského kraje doc. Ing. Lucie Kozlová, Ph.D.: „Viděli jsme příklady, kde se setkává hluboká úcta k památce s odvahou ji znovu zapojit do života dnešní společnosti“.

CHLUM U TŘEBONĚ, SOCHA SV. ONDŘEJE

Starost o památky má smysl
Soutěž Jihočeského kraje Nejlépe opravená kulturní památka Jihočeského kraje slouží jako důležitý motivační nástroj pro vlastníky památek i veřejnost. Oceněné projekty ukazují, že když se podaří spojit úsilí vlastníků, odborníků a veřejné správy, mohou památky, jež byly kdysi na pokraji zániku, znovu ožít. Ukazují také, že pečlivá obnova není jen technickým zásahem, ale také výrazem kulturní odpovědnosti a vztahu vlastníků k místu, kde žijí. I malé obce nebo soukromí vlastníci mohou dokázat velké věci. Starost a péče o památky má smysl a je to jedna z priorit Jihočeského kraje, který plánuje v soutěži pokračovat i v dalších letech. ■

BEČYŇE – SOCHA SV. JANA NEPOMUCKÉHO

AREÁL ARCHEOPARKU VŠESTARY S PŘÍSTAVĚNOU BUDOVOU PRAVO

IVA V ARCHEOPARKU TVARUJE KERAMIKU Z NEOLITU

POHŘEB V NEOLITICKÉ OSADĚ VE FILMU REŽISÉRA TOMÁŠE KRATOCHVÍLA

ŽÁCI ŠKOLNÍCH EXKURZÍ A VRHAČ OŠTĚPŮ

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

Archeopark Všešary jako místo zhmotnění pravěku

Archeologické dědictví pravěku našeho území si nese jednu obrovskou nevýhodu. Jde o věci dávno neexistující. Archeologové z dřevohlinitých staveb najdou v lepším případě jen základy v podobě sloupových jam. A jámy vykopené v pravěku okolo nich. Předměty jsou rozlámané. Často nevíme, k čemu vlastně sloužily. Nic se nedochovalo, přesto představivost veřejnosti přiživovaná komerčními projekty pracuje naplno. Proto se i věda dostává pod tlak minulost vizualizovat. Z tohoto důvodu vlastně vznikl i Archeopark Všešary.

TEXT RADOMÍR TICHÝ
FOTO KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ

Není rozhodně archeoparkem jediným. V archeologii hodně záleží na období, které prezentujeme. Mladší etapa pravěku, tzv. protohistorie, má k dispozici i základy staveb z kamene a také odkudsi zdaleka z oblastí mimo naše území i písemné zmínky antických autorů. Pravěk tyto možnosti nemá. Proto jsme v Archeoparku Všešary přistoupili k využití archeologického experimentu a (re)konstrukci 1 : 1. Ty pomohou uchopit nehmátatelné. Je obtížné definovat archeologické dědictví pravěku, protože funguje jedinečně jako celek. Jedině komplexní témata mohou vystupovat jako hodnota. Tedy nejde např. jen o artefakty ze zlata, ať se zdají být veřejnosti jakkoli přitažlivé.

Archeopark tvoří vnitřní a venkovní expozice. Ta vnitřní se podobá klasickým muzejním expozicím, ale její obsah tvoří modely a repliky artefaktů. Místo věcí rozlámaných tu jsou ty úplné nebo lesklé. Jako před stovkami či tisíci lety. Venkovní expozici představuje muzeum v přírodě s konstrukcemi pravěkých budov a dílen (míst výrobních technologií). Zde je důležité upozornit návštěvníka, nakolik se jedná o hypotézy. A jak málo toho víme s jistotou. Areál venkovní části je ale také místem procházky a setkávání se s demonstrací pravěkých technologií. Jde opravdu o těžkou disciplínu, protože řadu nejasností o nich má i sama archeologie.

Není v lidských silách rozumět všemu a dokázat vyrobit vše. Proto se nová

expozice ukrývá v přestavěné budově Archeoparku zaměřuje na dvě konkrétní témata, kterým se věnujeme již řadu let. Prvním jsou plavební experimenty na moři na replikách dlabaných člunů nazývané jako expedice Monoxylon. Druhým tématem je výroba a použití kamenných broušených seker po vzoru originálů z mladší a pozdní doby kamenné. V nové expozici má každé téma svoje prostory. Náznorným artefaktem je jedna z replik člunu, která je zavěšená v interiéru budovy. Repliky kamenných seker jsou zase v oddělených místnostech ukryté v proudové vitrině a také v šuplících, jež skrývají na první pohled artefakty a informace. Expozice tak neděsí množstvím informací, ale každý vyhledává jen jejich množství, které je ochoten strávit.

Protože jsou obě témata z kategorie obtížně realizovaných experimentů, je potřeba, aby je návštěvníkům prezentovaly filmy a videa pomocí AV projekce. Filmový příběh o cestě pro surovinu k výrobě kamenné sekery umožňuje ukázat význam artefaktů v dávném světě. Na druhou stranu není v silách filmu zobrazit průběh archeologického experimentu, jenž se v ději filmu vynořuje mimochodem. Je však možné, že jej podprahově divák vnímá a vstřebává. Druhý film je dokumentem o průběhu námořního archeologického experimentu s vloženými dobovými hranými scénami. Vypjatá atmosféra ve vlnách moře, podobně jako již předtím v silném hraném příběhu o kamenné seceře, vyvolávají emoce, které by

měly být nositelem zájmu návštěvníka o daná témata i po odchodu z Archeoparku. Nakolik se tento základní muzeologický koncept podařilo naplnit, musíte posoudit sami.

Archeopark Všešary je místem, kde návštěvník některé činnosti ověřuje v podobě svých vlastních malých experimentů. Je k tomu vhodná doba nástupu umělé inteligence, kdy se řada našich manuálních dovedností zužuje na táhnutí prstem po dotykové obrazovce? Ano a ne. Ano, protože cítíme, že to potřebujeme. Přináší to relaxaci a poznání, které nezapomeneme. Ne, protože naše omezené dovednosti nás v praktických činnostech staví do pocitu neúspěchu při nezvládnuté činnosti. Je ale možné poodejít v expozici prostě dál a uchovat si sebevědomí na další stanoviště.

ŘÍMSKÁ PREZENTACE PRO VEŘEJNOST V ARCHEOPARKU VŠESTARY

V budově nové expozice jsou i dvě dílny pro dobu klimatické nepohody. Sem budou chodit dětské exkurze v podzimním a zimním období. Školní děti Archeopark navštěvují od března do prosince. Pravěk je totiž součástí výuky a ne každý učitel ho rád vyučuje. Proto téma řada z nich řeší návštěvou Archeoparku. V ten okamžik už vše závisí na zaměstnancích na pozici archeodidaktika. Na jejich citu pro rovnováhu mezi podbízivostí a skutečným zážitkem. Na správné míře informací. Sebelepší kulisa by sama o sobě nestačila. Význam člověka je zřejmý.

Je pravděpodobné, že roli vlivu lidského faktoru řeší neobvyklé organizační schéma Archeoparku Všešary. Tím je spojení Univerzity v Hradci Králové a Úřadu Královéhradeckého kraje. Univerzita poskytuje mladé neotřelé brigádníky a erudici tamní katedry archeologie. Královéhradecký kraj zase finanční podporu, bez které by kvalitní programy ani rozšíření expozice nemohly existovat. Finančně se ale snaží i samotný Archeopark. Peníze za vstupné jsou důležitou součástí rozpočtu provozu. A jsou mírou zájmu o Archeopark.

Čteme daleko méně než dřív, takže knihy Eduarda Štorcha už nemají stejný význam jako v minulosti. Myšlenky tohoto učitele a spisovatele se ale v Archeoparku Všešary přerodily do jiné dimenze. Do místa, kam si i přes všechno nabídnuté poznání lidé chodí i odpočinout. A to je jistě dobře. ■

1. MÍSTO: SOCHY - KLENOVÁ, SOUBOR ŠESTI BAROKNÍCH SOCH NA NÁDVOŘÍ HRADU

2. MÍSTO: SOCHY - MANĚTÍN, ČTVEŘICE SOCH Z TZV. VYSOKÉ CESTY

PLZEŇSKÝ KRAJ

Památka Plzeňského kraje: Ocenění byla udělena

Soutěž o nejlepší realizaci obnovy nemovité kulturní památky byla poprvé vyhlášena v roce 2017 a od té doby se stala vedle dotačních programů v oblasti památkové péče pravidelnou součástí aktivit kraje zaměřených na zlepšení péče o kulturní dědictví. Tato soutěž je součástí širší snahy o ochranu a obnovu kulturních památek a rovněž oceněním úsilí vlastníků památek a jejich další motivace k péči o ně.

TEXT A FOTO PLZEŇSKÝ KRAJ

1. MÍSTO: STAVBY - KRALOVICE, KOSTEL SV. PETRA A PAVLA

2. MÍSTO: STAVBY - BĚLÁ NAD RADBUZOU, BÝVALÁ TVRZ

Projekty úspěšných obnov památek se často stávají inspirací pro další iniciativy a mohou sloužit jako modely pro obnovu dalších objektů kulturního dědictví kraje s důrazem na kvalitu prováděných oprav a rozvoj spolupráce mezi jednotlivými subjekty působícími v oblasti památkové péče. Ke zvýšení povědomí o kulturním dědictví, jeho ochraně a obnově významně přispívá i medializace jak oceněných, tak i nominovaných objektů v rámci Plzeňského kraje i na celostátní úrovni.

Památky nominované do soutěže se hodnotí ve dvou kategoriích – Sochy a drobná architektura a Stavby. Nejlépe opravené památky pomáhá každoročně vybírat veřejnost prostřednictvím hlasování, nominované objekty projdou i hodnocením odborné komise.

S nejlépe obnovenými památkami za rok 2024 jsme měli možnost se seznámit a případně poslat jim svůj hlas od 2. prosince 2024 až do 28. února 2025 a bylo z čeho vybírat – nominováno bylo celkem 18 nemovitých kulturních památek (9 v kategorii Sochy a drobná architektura a shodný počet v kategorii Stavby).

Očekávané vyhodnocení výsledků práce mnoha zdatných řemeslníků, restaurátorů a úsilí vlastníků památkově chráněných objektů se uskutečnilo 5. června 2025 v unikátních prostorách Semlerovy rezidence v Plzni, která byla sama coby kulturní památka v minulých letech pečlivě obnovena včetně

citlivě zrestaurovaného interiéru od proslulého architekta Adolfa Loose a jeho žáků. Samotná ocenění předávali tradičně představitelé Plzeňského kraje – Ing. Libor Picka, člen Rady Plzeňského kraje pro oblast kultury, památkové péče a cestovního ruchu, a ředitelka Krajského úřadu Plzeňského kraje Mgr. Štěpánka Szabó, MBA, kteří ocenili ty, kdo věnují velkou péči, nemalé finanční prostředky i svůj čas obnově památek a jejich zachování pro budoucí generace.

Na internetových stránkách <https://soutezpamatka.plzensky-kraj.cz/> bylo možné po zhlédnutí fotografií dokumentujících stav nominovaných památek před obnovou i po úspěšném dokončení prací nejen hlasovat, ale i dozvědět se stručnou historii obnovených objektů, jež jsou nejen důležitou součástí kulturního dědictví, ale i výraznou součástí identity regionu. Veřejnost podpořila v tomto hlasování své favority z řad nominovaných památek celkem 2230 platnými hlasy.

Hlavní cenu Památka Plzeňského kraje 2024 v kategorii Stavby získala Římskokatolická farnost Kralovice za dokončení obnovy a restaurování vnějšího pláště kostela sv. Petra a Pavla v Kralovicích. Závěrečnou etapou obnovy kostela byla završena několikaletá snaha farnosti o postupnou obnovu vnějšího pláště, byly restaurovány výplně oken lodi kostela a režné cihlové zdivo včetně spárování, došlo také k obnově fasádních omítek s bohatou

sgrafitovou výzdobou a četnými štukatérskými prvky.

Druhým místem odborná komise ocenila Město Bělá nad Radbuzou za celkovou obnovu objektu bývalé tvrze. Třetí místo v kategorii Stavby získal od odborné komise zámek Čečovice patřící Českému svazu ochránců památek, z.s. – 2. základní organizaci Klubu Ladislava Lábka v Plzni, jenž o zámek již řadu let příkladně pečuje a usiluje o jeho záchranu a celkovou obnovu.

Hlavní cenu Památka Plzeňského kraje 2024 v kategorii Sochy a drobná architektura získala Galerie Klatovy / Klenová, příspěvková organizace, za restaurování souboru šesti barokních soch umístěných na nádvoří hradu Klenová. Pozdně barokní pískovcové sochy – sv. Josef s Ježíškem, sv. Karel Boromejský, sv. Jan Nepomucký, sv. Walburga, sv. Anna a Panna Marie Immaculata jsou datovány do roku 1764, autorem je František Ringelhahn. Sochy byly kompletně zrestaurovány, a to včetně doplnění chybějících částí a atributů.

Na druhém místě se v hodnocení odborné komise umístilo restaurování čtveřice soch z tzv. Vysoké cesty v Manětíně, které patří Městu Manětín. Třetí místo u odborné komise pak v kategorii Sochy a drobná architektura získal pan Vladimír Lobkowicz, jenž je vlastníkem zrestaurované sochy sv. Isidora Madridského ze souboru čtyř barokních soch v areálu kostela Narození Panny Marie v Plzni – Krčmířích.

Oceněny byly i památky, jejichž obnova získala nejvíce hlasů při veřejném internetovém hlasování. Ceny veřejnosti si s počtem 466 hlasů odnesly Vojenské lesy a statky ČR, s.p., které jsou vlastníkem areálu loveckého zámku Tři Trubky ve Strašicích, jehož celková obnova a zřízení Návštěvníkého střediska Dům přírody Brd daly vzniknout novému zajímavému turistickému cíli. Cenu veřejnosti ve druhé kategorii získala Obec Holoubkov, které patří unikátní litinová socha granátníka. Celkové restaurování sochy a zhotovení jejího nového žulového podstavce získalo celkem 351 hlasů.

Vlastníci oceněných památek si odnesli skleněnou plastiku od uměleckého skláře Pavla Havelky a pamětní list podepsaný hejtmánem Plzeňského kraje MUDr. Kamalem Farhanem. ■

CENA VEŘEJNOSTI: SOCHY - HOLOUBKOV, LITINOVÁ SOCHA GRANÁTNÍKA

ČS. ARMÁDY 368/5, PRAHA 6 – FASÁDA A FRESKA

MÍŠENSKÁ 68/10, PRAHA 1 – FASÁDA

TOMÁŠSKÁ 26/4, PRAHA 1 – VRATA

ÚVOZ 160/4, PRAHA 1 – FASÁDA

FASÁDA, KŘÍŽOVNICKÝ DVŮR, KE SMÍCHOVU 8/141, PRAHA 5, K.Ú. SLIVENEC

HLAVNÍ MĚSTO PRAHA

Program pro vlastníky památkově významných objektů

Program pro vlastníky památkově významných objektů (dále jen „dotační Program“) je dotační titul hlavního města Prahy, kterým je podporována obnova památkově chráněných objektů na území hlavního města Prahy. Hlavní město Praha tento dotační Program vyhlašuje od roku 1992 každý rok, a to vždy v první polovině roku na rok následující

PRA
PRA
PRA
PRA

HA
GUE
GA
G

TEXT A FOTO OPP MHMP

Účelem dotačního Programu je zachování památkové hodnoty a podstaty hmotných objektů a movitých kulturních památek, jež lze vnímat také jako zachování kulturního dědictví. Kulturní dědictví je chápáno jako „souhrn jedinečných hodnot hmotné a nehmotné povahy, které vznikly historickým vývojem civilizačního procesu v podmínkách konkrétního prostředí“. Tyto kulturní hodnoty vytvářejí duchovní rozměr hmotných struktur a jsou tak obrazem celkového stavu společnosti čili její kulturnosti. Význam poznání a pochopení problematiky kulturních hodnot je zásadní pro každodenní praxi ve všech oborech lidské činnosti.

Hlavní město Praha svým dotačním Programem cílí na péči o architektonické a kulturní hodnoty památkově chráněných objektů, které se nacházejí v památkových rezervacích a v památkových zónách na území hl. m. Prahy, dále na péči o movité kulturní památky na veřejně přístupných místech na území hlavního města Prahy.

Podpora obnovy památkově významných objektů zařazených do Programu je poskytována na základě žádosti vlastníka objektu či movité kulturní památky formou dotace. Programem jsou podporovány práce, které vedou k obnově, opravě a restaurování památkově chráněných objektů a movitých kulturních památek na území hlavního města Prahy.

Příjemcem dotace z dotačního Programu jsou vlastníci památkově chráněných objektů a movitých kulturních památek na území hlavního města Prahy, přičemž je vhodné zmínit, že všeobecnou povinností vlastníka je pečovat o zachování památky, udržovat ji v dobrém stavu, chránit před poškozením, znehodnocením nebo odcizením, a to na vlastní náklady.

Tato odpovědnost je jasně popsána jak v Listině základních práv a svobod a zní: „Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu.“ Zároveň: „Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých nebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nadměrnou stanovenou zákonem.“ Tak je to psáno v zákoně č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „památkový zákon“).

Památkový zákon ukládá vlastníkově povinnosti týkající se obnovy objektu. Jedná se především o povinnost vyžádat si předem závazné stanovisko příslušného orgánu státní památkové péče na práce, které vlastník zamýšlí provádět. Toto závazné stanovisko je poté základní a nedílnou součástí podávané žádosti o dotaci, neboť dotace může být poskytnuta jen na práce, jejichž provedení bylo připuštěno závazným stanoviskem příslušného orgánu státní památkové péče, zároveň se musí jednat o práce zahájené

a prováděné nejen v roce 2026, ale výjimečně i o již realizované, resp. započaté práce s datem zahájení po 1. 7. 2025.

Vzhledem k tomu, že v pravidlech dotačního Programu dochází k řadě změn, organizuje odbor památkové péče MHMP (dále jen „OPP MHMP“) pro vlastníky památkově významných objektů či pro jejich zástupce veřejné semináře se záměrem seznámit je se změnami, které dotační řízení provázejí. Kromě seminářů se žadatelům o dotaci nabízí i možnost konzultovat svůj záměr před podáním žádosti na grantovém pracovišti OPP MHMP.

Podmínky dotačního Programu a alokaci finančních prostředků upravuje usnesení Rady hl. m. Prahy, kterým je vyhlášen dotační Program.

RESTAUROVÁNÍ AMBITŮ V POUTNÍM KOSTELE PANNY MARIE VÍTEZNÉ NA BÍLÉ HOŘE, KARLOVARSKÁ, PRAHA 17, K.Ú. ŘEPY

Po vyhlášení dotačního Programu budou jeho znění a termíny seminářů v průběhu června zveřejněny na portálu hl. m. Prahy <https://granty.praha.eu/GrantyPortal/default>, na úřední desce hl. m. Prahy a na webové stránce OPP MHMP <https://praha.eu/web/pamatky/dotace>.

Činnost, kterou odbor památkové péče Magistrátu hlavního města Prahy v této oblasti kontinuálně mnoho let vyvíjí, má za cíl podporovat vlastníky památkově chráněných objektů při jejich snaze o zachování a obnovu jejich památkových objektů na území města Prahy. Tato podpora souvisí i s rozvojem oblasti cestovního ruchu, jehož nedílnou součástí je využití kulturního dědictví v rámci vhodné formy prezentace kulturních hodnot. ■

RESTAUROVÁNÍ NÁHROBKŮ – NOVÝ ŽIDOVSKÝ HŘBITOV, IZRAELSKÁ 712/1, PRAHA 3, K.Ú. ŽIŽKOV

ALTÁNY S PERGOLOU

VODNÍ KANÁL

STŘEDOČESKÝ KRAJ

Spojení historie a současnosti

Nedaleko od severní části Prahy se nachází místo, které v sobě spojuje historii, přírodu a architekturu – Panenské Břežany.

Právě zde, v areálu Horního zámku, byla realizována obnova, která stojí za pozornost a osobní návštěvu. Nádherný barokní park prošel rozsáhlou obnovou a dnes je z něj opět místo jako v dobách jeho největšího rozkvětu.

Středočeský kraj

Zámecký areál v Panenských Břežanech, významné místo národní paměti, se díky podpoře Středočeského kraje a dotace IROP dočkal rozsáhlé revitalizace.

Nedávno dokončený projekt Dokončení prací v areálu parku Horního zámku Panenské Břežany navazuje na předchozí úsilí o zachování a zpřístupnění tohoto jedinečného historického celku veřejnosti. Cílem revitalizace zámeckého parku bylo nejen zvýšit návštěvnost,

ale také zachovat autenticitu a historickou hodnotu místa. Primárním cílem bylo zvýšení atraktivity celého areálu pro veřejnost a jeho zakotvení v kulturním povědomí nejen Středočeského kraje. Revitalizovaný park nabízí návštěvníkům nejen estetický a kulturní zážitek, ale také prostor pro odpočinek a duchovní obohacení. Zvláštní důraz byl kladen na zachování barokního charakteru a na harmonii mezi architekturou zámku a geometrií parku tak, jak ji známe z přelomu 19. a 20. století, a současnými nároky na komfort a estetiku veřejného prostoru.

Projekt náročné obnovy zámeckého parku byl navržen jako soubor dvanácti samostatně řešených, ale současně realizovaných objektů. Revitalizace parku měla za cíl nejen obnovu fyzických struktur a zeleně, ale i podporu kulturního a estetického zážitku pro návštěvníky.

Co vše se změnilo? Hlavními částmi projektu obnovy byly:

- rekonstrukce krajinného vodního kanálu a jeho historické strojovny – technická památka, jež znovu ožila,
- obnova dekorativního bazénu s kašnou, která je nově i funkční ozdobou parku,
- oprava altánu s pergolou, jenž přímo vybízí k posezení a relaxaci,
- nová vyhlídková terasa s krásným výhledem na okolí,
- citlivá přestavba bývalé márnice, z níž vznikl stánek s občerstvením i zázemím pro návštěvníky,

POHLED OD VODNÍHO KANÁLU KE KAPLI SV. ANNY

- nové založené cesty, zeleň, výsadba stromů a keřů, upravené trávníky a mnoho dalších detailů, které dávají parku nový život.

Obnovou prošly i přístupové a parkové komunikace, zdi a oplocení areálu. Nezapomnělo se ani na dekorativní a sochařské prvky, úpravu studny, pítka či zpevněné plochy s pergolami. V parku byly instalovány nové sochařské a dekorativní prvky, restaurovány původní architektonické detaily a upraveny vegetační plochy. Významnou složku představovala i obnova technické infrastruktury – od automatického zavlažovacího systému přes slavnostní osvětlení až po kamerový systém a silnoproudé elektrické rozvody. Večerní atmosféru dotváří slavnostní osvětlení, bezpečnost hlídá kamerový systém a o zeleň se stará automatický zavlažovací systém. Moderní technologie jsou přitom nenápadně integrovány a nenarušují historický ráz místa.

Na pracích se podílela řada odborníků. Kvalitní příprava projektu, odborné provedení a důraz na zachování historického ducha místa byly prioritou všech zúčastněných. Projektová dokumentace byla zajištěna společností Projektový ateliér pro architekturu a pozemní stavby, spol. s r. o. Realizaci zahradnických a terénních úprav provedla firma Zahradní architektura Martinov, s r. o. Technický dozor měl na starosti Realstav MB, spol. s r. o. Generálním dodavatelem

stavebních prací byla společnost Gardenline, s r. o. Celkové náklady na obnovu areálu zaměřené na park a jeho architekturu včetně kaple sv. Anny v letech 2012–2025 přesáhly částku 82 371 milionu korun. Celková částka na obnovu objektu zámku byla 50 939 milionu, z toho dotace IROP činila 22 304 milionu.

Kulturní památka Horní zámek s kaplí sv. Anny v Panenských Břežanech pochází z přelomu 17. a 18. století. Zámek sloužil jako letní sídlo benediktinských řeholnic z pražského kláštera sv. Jiří. Abatyše Františka Helena Pieroni da Galiano nechala v letech 1705–1707 u zámku vybudovat kapli sv. Anny, jejímž autorem byl Jan Blažej Santini Aichel. Na počátku 20. století zámek zakoupil přední výrobce stylového nábytku Friedrich Gerstel. Historie Panenských Břežan – Horního i nedalekého Dolního zámku je spojena s událostmi 2. světové války. Zámek se stal sídlem K. H. Franka. V poválečných letech sloužil jako školicí středisko KNV a poté jako domov důchodců. Před několika lety byla realizována Středočeským krajem rozsáhlá rekonstrukce zámku a kaple, na kterou nyní navázala obnova zahrady. Zámek je ve správě Oblastního muzea Praha-východ, p. o. Středočeského kraje a je zde umístěna expozice Památníku národního útlaku a odboje prezentující tragické období 2. světové války v našich dějinách. Památník národního útlaku a odboje vyhrál prestižní národní soutěž muzeí Gloria musaealis 2016 v kategorii Muzejní počin roku.

VODNÍ KANÁL A SOUSOŠÍ PUTTI

Zámecký areál je situován nad jádrem obce. Areál tvoří barokní jednopatrový zámek, kaple sv. Anny připisovaná architektu Janu Blažejovi Santinimu-Aichelovi a rozsáhlý park založený v 18. století a zahrnující i pozdější úpravy. Park má bohatou sochařskou výzdobu. Nacházejí se zde čtyři barokní plastiky na toskánských sloupech, dále sloup se sochou sv. Benedikta, sloup se sochou sv. Vavřince a Nejsvětější Trojice před kaplí, na konci parkové cesty pak sloup se sochou sv. Floriána. Severně od cesty na hraně svahu je umístěna pískovcová koule na podstavcích. V centrální ose parku je situováno sousoší dvou putti s dvěma lavičkami. Podél cest v parku je rozmístěno osm barokních váz na podstavcích a socha lva. Další pět váz stojí bezprostředně před jihovýchodním průčelím zámku. V jižní části zámeckého parku je umístěn bazén se dvěma altány spojenými pergolou. Na ploše ohraničené keři byly situovány čtyři drobné plastiky putti na podstavcích.

Díky této revitalizaci získaly Panenské Břežany důstojný a reprezentativní prostor, který slouží nejen jako místo odpočinku, ale i jako živá připomínka historických událostí, umělecké hodnoty a síly krajiny jako nositelky paměti. Park u Horního zámku se tak stává nejen kulturním bodem Středočeského kraje, ale i inspirativním místem pro širokou veřejnost. ■

UNIKÁTNÍ PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÝ OBJEKT VODNÍHO MLÝNA V PETROVICÍCH POCHÁZÍ Z PRVNÍ POLOVINY 15. STOLETÍ.

KRAJ VYSOČINA

Mlýn probouzejí ze zimního spánku

Obnova šindelových střech v areálu vodního mlýna v Novém Městě na Moravě – Petrovicích manželů Marie a Rostislava Fojtů získala čestné uznání radního pro oblast kultury, památkové péče a cestovního ruchu Kraje Vysočina Miloše Hrůzy za významný přínos v oblasti hmotného kulturního dědictví za rok 2024. Bylo to v rámci ankety Zlatá jeřabina.

Kraj Vysočina

TEXT ALENA VOLFOVÁ
FOTO KRAJ VYSOČINA

MANŽELÉ FOJTŮ MAJÍ V PLÁNU OBNOVIT MLÝN A ZREKONSTRUOVAT PŘILEHLÉ HOSPODÁŘSKÉ BUDOVY VČETNĚ PILY.

„Každé uznání, pochvala nebo podpora jsou motivační. Jakéhokoli veřejného uznání si velmi vážíme. Stejně tak nás těší podpora a zájem sousedů a lidí z blízkého okolí, z úřadu v Novém Městě na Moravě, v Kraji Vysočina, na Ministerstvu kultury nebo třeba původních majitelů. Tedy všech, kteří se o rekonstrukci zajímají, snaží se nám vyjít vstříc, když mohou, jsou trpěliví a tolerantní a drží nám palce,“ radují se z ocenění Marie a Rostislav Fojtů.

Unikátní památkově chráněný objekt vodního mlýna v Petrovicích získali manželé do vlastnictví na jaře 2020. Jde o raně barokní stavbu patrně z první poloviny 15. století. První zmínka o koupi mlýna je z roku 1492. Na konci 17. století byl mlýn přestavěn a rozšířen. Hospodářské budovy se nesou v duchu druhé poloviny 19. století. Areál tvoří vlastní objekt mlýna, hospodářská stavení uzavírající dvůr a samostatně stojící pila. V provozu byl mlýn do roku 1981 a od té doby chátral.

Jeho chátrání manželé Marie a Rostislav Fojtů zastavili v roce 2021, když zahájili rekonstrukci.

„Kdyby se s rekonstrukcí a opravami ještě pár let otálelo, některé objekty v areálu už by pravděpodobně další zimy bez újmy nepřežily. Střecha nad technologií by taky nevydržela a bylo víceméně jasné, že by se mlýn poškodil natolik, že už by jeho záchrana nebyla ani možná,“ vzpomíná spolumajitelka mlýna.

REKONSTRUKCE AREÁLU ZAČALA STŘECHOU HLAVNÍ BUDOVY.

Rekonstrukce začala střechou hlavní budovy, pokračovala opravou dožitého masivního štítu na jihovýchodní straně hlavní budovy a konstrukcí střechy pily. V letech 2023 a 2024 následovala výměna krytiny včetně opravy nosných konstrukcí na hospodářských budovách. Celková plocha střech 1 497 metrů čtverečních byla postupně osazena modřínovým štípaným šindelem. Náklady na obnovu dosáhly 6,8 milionu korun a kromě majitelů se na ní finančně podílely Ministerstvo kultury, Kraj Vysočina a Nové Město na Moravě.

Kraj oceňuje, že se ve spolupráci s památkáři zachovávaly při opravách tradiční řemeslné postupy a techniky. Práce zajišťovala firma Střechy Klouda z Jihlavy.

„S manželem máme vrozenou úctu k tradici, k tomu, co vytvořila pokolení před námi. Někdy si děláme legraci, že jsme se narodili do špatné doby. Máme obrovský respekt k řemeslům a k tomu, co naši předkové dokázali bez technologií moderní doby,“ odpovídá Marie Fojtů na otázku, čím ji a jejího manžela vodní mlýn v Petrovicích oslovil. Má pro ně kouzlo. „Trpíme tzv. chorobnou představivostí, a když jsme uvažovali o jeho koupi, oba jsme viděli, jaká nádhera to bude, až se do opraveného mlýna vrátí život. Vysnili jsme si realitu a v souladu s plány na přestavbu mlýna na muzeum, ubytování a prostory pro malé společenské akce se snažíme postupovat většími i menšími kroky k cíli,“ říká Marie Fojtů.

Poslední mlynářská rodina areál vlastní od roku 1912, jeden z jejích členů ve mlýně pracoval i po jeho znárodnění. Manželé Fojtů jsou ve spojení s některými potomky posledních mlynářů. „Ti, kteří jsou s námi v kontaktu, přihlížejí rekonstrukci, moc se jim líbí nové střechy a pozitivně hodnotí, že se mlýn probouzí ze svého zimního spánku,“ těší se z toho Marie Fojtů.

V dalších letech mají manželé Fojtů v plánu obnovit mlýn, zrekonstruovat přilehlé hospodářské budovy včetně pily a ve spolupráci s památkáři opravit tak, aby vyhovoval požadavkům dnešní doby, ale neztratil nic na své jedinečnosti a historické hodnotě. „Co se týká muzea, nemáme ani tak ambice vytvořit historickou expozici řemesel, ale rádi bychom zpřístupnili zájemcům mlýnici s doprovodným programem, který by se soustředil na mlynářství a historii tohoto mlýna. Ubytování v jeho areálu v historických hospodářských budovách s veškerým komfortem a ve standardu současné doby by pro spoustu lidí mohlo být zajímavé,“ líčí představy Marie Fojtů.

Projekt mají manželé rozplánovaný na příštích šest let. „Pravdou je, že vše je hlavně o času a penězích. Je potřeba počítat s tím, že plán je jedna věc, jestli se nám to povede, zase druhá. Proto je důležité mít plán A a plán B. Takže my zatím máme plán A. Když to bude potřeba, vymyslíme plán B,“ konstatuje spolumajitelka vodního mlýna, jehož jedinečností bylo, že se v něm mlely dva

POHLED Z VÝŠKY NA MLÝN, KTERÝ ZACHRÁNILI A REKONSTRUJÍ MANŽELÉ FOJTŮ.

druhy obilí, a to pšenici i žito. Mlýn mívával i dvě vodní kola, nedochovalo se ale žádné. V minulém století byla v jejich místě osazena Francisova turbína, pomáhaly zvyšovat výkon mlýna motory. Jedním z nejbližších cílů nových majitelů je demontáž turbíny z roku 1943 a instalace funkční repliky mlynářského kola o průměru pět metrů.

Vlastníci mlýna ale vylučují, že by se tam ještě mlelo. „Výroba byla v Petrovicích ukončena v roce 1981. Je zcela nereálné, aby se obnovila. Za pomoci odborníků a Národního muzea v Brně jsme schopni vybavit muzeum technologií, která bude spadat do určitého časového období, a zakonzervovat strojní a mechanické vybavení mlýna do statické expozice.“

Anketu Zlatá Jeřabina 2024, v rámci níž obdržel čestné uznání projekt Obnova šindelových střech v areálu vodního mlýna v Novém Městě na Moravě – Petrovicích manželů Marie a Rostislava Fojtů, vyhlásil Kraj Vysočina pojednadvacáté. „Cílem je nalézt nejlepší kulturní počiny, příkladné aktivity v oblasti památkové péče a další dobrovolné skutky a projekty vedoucí k celkovému rozvoji regionu,“ řekl hejtman Martin Kukla. „Dochovaný vodní mlýn v Petrovicích lze plným právem zařadit k nejvýznamnějším památkám svého druhu nejen v regionu, ale i v širším kontextu Kraje Vysočina. A jeho záchrana má význam pro zachování živoucího odkazu pro budoucí generace,“ zdůvodnil udělení ocenění radní pro oblast památkové péče Miloš Hrůza. ■

HLAVNÍ PRŮČELÍ BUDOVY PO REKONSTRUKCI

JEDNO Z MÁLA DOCHOVANÝCH PŮVODNÍCH OKEN (PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE) PO REPASI

MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ

Knihovna Petra Bezruče v novém světle

Knihovna Petra Bezruče v Opavě, sídlící v památkově chráněné budově bývalé Obchodní a živnostenské komory, prochází v posledních letech důkladnou obnovou, jež má za cíl nejen zachovat její historické a architektonické hodnoty, ale také vrátit objektu jeho původní reprezentativní vzhled. Tento proces je příkladem pečlivé spolupráce mezi odborníky na památkovou péči, architekty a řemeslníky, kteří respektují původní záměr architekta Leopolda Bauera a současně reagují na potřeby moderního provozu veřejné knihovny.

Budova, postavená v letech 1909–1910 podle návrhu Leopolda Bauera, představuje unikátní příklad tradicionalistické architektury počátku 20. století. Její monumentální dvoupatrová hmota s bohatě členěnou fasádou, sochařskou výzdobou a výraznými architektonickými detaily je nejen výraznou dominantou Opavy, ale také dokladem řemeslné zručnosti a uměleckých ambicí tehdejší doby. Na výzdobě se podíleli významní regionální umělci, například malíř Adolf Zdražila (autor vitráží) a sochař Josef Obeth (autor plastik a reliéfů na fasádě).

Obnova fasády: návrat k autenticitě
Fasáda knihovny je tvořena kombinací kamenných prvků, štukových profilací a hladkých omítek v perlově bílé až pískovcové barevnosti. Obnova se zaměřila na odstranění degradovaných omítek, sanaci trhlin a obnovení profilovaných architektonických detailů. Zvláštní pozornost byla věnována zachování původních materiálů a tradičních postupů – například použití minerálních a vápenných omítek a štětcových nátěrů v historicky doložených odstínech. Součástí prací byla také hydrofobizace

TEXT A FOTO MORAVSKOSLEZSKÝ KRAJ

DOMINANTA INTERIÉRU V PODOBĚ MRAMOROVÉHO SCHODIŠTĚ A SVĚTLÍKU S VITRÁŽEMI

nejvíce exponovaných částí fasády, aby byla zajištěna dlouhodobá ochrana před povětrnostními vlivy.

Nedílnou součástí obnovy bylo restaurování bohatě zdobených štukových prvků, parapetních říms, šambrán a podokenních kazet. Každý zásah byl předem konzultován s odborníky a schvalován na základě vzorků, což zaručilo maximální věrnost původnímu vzhledu. Významné bylo také doplnění chybějících kamenných prvků a revize klempířských detailů – zejména oplechování říms a parapetů, které hrají klíčovou roli v ochraně fasády.

Oprava střechy a vikýřů: návrat k Bauerovu konceptu

Střecha knihovny, původně krytá světlým eternitem, prošla v minulosti několika úpravami, jež narušily její historickou podobu. Současná obnova se proto zaměřila nejen na opravu hydroizolační funkce a zlepšení odvětrávání střechy, ale také na rehabilitaci historické podoby střechy včetně tří vikýřů; byly zde obnoveny kónické hřebenače, profilované plechové římsy a vláknocementové čtvercové šablony v odstínu světle šedé, které imitují původní materiál. Důležitým krokem bylo také navrácení tvarových kopií zaniklých částí korunních říms tří vikýřů a repasování ozdobných hrotnic, jež dotvářejí siluetu střechy a její reprezentativní charakter.

Výsledkem je střecha, která opět odpovídá Bauerovu architektonickému

záměru a navazuje na vývoj stavby v období jejího vzniku.

Okna a mříže: dialog mezi řemeslem a moderními požadavky

Významnou součástí obnovy bylo restaurování původních okenních výplní a výroba replik tam, kde již nebylo možné zachovat původní prvky. Eliptické okno na schodišti bylo repasováno s maximálním důrazem na zachování původních profilací, mechanismů a mosazného kování. Nová okna ve vikýřích byla vyrobena jako kastlová s izolačním dvojsklem, aby splňovala současné požadavky na tepelnou pohodu, přičemž vnější části byly provedeny v přesné kopii původních tvarů a materiálů.

Samostatnou kapitolou je restaurování uměleckořemeslných okenních a dveřních mříží, které jsou charakteristickým prvkem Bauerovy tvorby. Každá mříž byla demontována, očištěna od nátěrů a korozních produktů, byly opraveny poškozené části a následně byla uskutečněna nová povrchová úprava v tmavě zeleném odstínu. Tento postup nejen prodloužil životnost těchto prvků, ale také zvýraznil jejich estetickou hodnotu v kontextu celé fasády.

Význam pro město i budoucí generace

Obnova Knihovny Petra Bezruče je příkladem toho, jak lze citlivě skloubit péči o kulturní dědictví s potřebami současné společnosti. Výsledkem je

ZDOBNÉ KOVOVÉ MŘÍŽE JAKOŽTO CHARAKTERISTICKÝ PRVEK BAUEROVÝCH STAVEB

nejen zachování jedinečné architektury a řemeslných detailů, ale také zvýšení komfortu pro návštěvníky a prodloužení životnosti této významné veřejné budovy. Knihovna tak i nadále zůstává živým centrem kultury, vzdělávání a setkávání v srdci Opavy, přičemž její obnovená podoba je důstojným odkazem na bohatou historii města i regionu. ■

JEDEN ZE 3 VIKÝŘŮ MANSARDOVÉ STŘECHY S ŘADOU NAVRÁCENÝCH ŘEMESLNÝCH DETAILŮ

Pomáhají zachraňovat naše společné dědictví

SPOLUPRÁCE

Díky firemním partnerům jsme mohli podpořit konkrétní veřejné sbírky na památky, uskutečnit konferenci v centru Prahy a vydat tento tištěný bulletin. Vážíme se jejich přízně a děkujeme.

STAVAŘI A SRDCAŘI AUBÖCK

Stavební společnost Auböck působí v Čechách od roku 2005. Spektrum je široké – od novostaveb po precizní rekonstrukci historických budov. Zakázky realizuje firma zejména v jižních i středních Čechách a také v Praze. Podílela se na záchraně řady významných památkově hodnotných objektů, které získaly nejedno ocenění. V duchu tradice rodinné společnosti v Rakousku buduje značku na dobrých mezilidských vztazích a příjemné pracovní atmosféře.

www.auboeck.cz

NÁBYTEK S DUŠÍ EGOÉ

Spojují lidi, místa a věci napříč měřítky. Egoé studio je myšlenkovou dílnou, kde se produktový design, komunikační koncepty a neotřelé akce navzájem podporují a posilují. Od detailů zahradního nábytku po zastřešení železničních nástupišť nebo kilometry protihlukových stěn, to je Egoé. Řešení pro nové stavby i léty prověřenou architekturu.

www.egoe.eu

PROMĚNA PRO BUDOUCNOST

H&B DELTA

S láskou k řemeslu, s úctou k tradici. To je heslo H&B delta. Že to nejsou prázdná slova, dosvědčuje například obnova historické budovy radnice v Olomouci nebo obnova zámku ve Vranově. Společnost H&B delta je specialistou na střechy, stavby a odvětrávané fasády. Třicet let buduje tradici nejen v oborech klempířství, pokrývačství, tesařství, izolačství a fasád, ale i v oblasti lehkých odvětrávaných plášťů.

www.hbdelta.cz

S ÚCTOU A RESPEKTEM POHL

Česká rodinná firma, která realizuje komplexní dodávky staveb a jejich rekonstrukce. Staví pro privátní i veřejné investory ve všech regionech České republiky. Aktuálně působí například na státním zámku Vimperk, kde restauruje fasády všech křídel Horního zámku. „Snažíme se alespoň nepatrně přispět k obnově našeho kulturního dědictví,“ říkají zástupci firmy POHL.

www.pohl.cz

NA ZDRAVÍ! A NA PAMÁTKY! KITL

Jan Vokurka píše pod značkou Kitl rodinnou ságu. Jeho pradědeček míval likérku, a tak bylo na co navazovat. Objevil přitom příběh doktora Kittela, legendu o muži, který ordinoval a bádá. Nechal se jím inspirovat. V roce 2018 udělala společnost Kitl obrovský krok a koupila areál Vratislavické kyselky. To je nový podnět, který dává příležitost spojit minulost s dneškem a chutnou budoucností.

www.kitl.cz

KÁVA S PŘÍBĚHEM MAMACOFFEE

Pražírna, která momentálně provozuje šest kaváren a vlastní řemeslnou pekárnu. Impulzem pro založení mamacoffee byla cesta do jižní Etiopie v roce 2007. První vlastní kavárnu v pražské Londýnské ulici otevřeli o rok později. Založili tak jednu z prvních pražských výběrových kavár a nejstarší férovou pražírnu ve střední Evropě. Nevšedním projektem je také Café Nezisk, kde milovníci kávy podporují nákupem rozličné neziskové organizace v průběhu celého roku.

www.mamacoffee.cz

PROJEKT MÁME VYBRÁNO POMÁHÁ CHRÁNIT NENAHRADITELNÉ BOHATSTVÍ KOLEM NÁS

Součástí projektu je konference,
jejíž 15. ročník se uskuteční v květnu 2026
v dominikánském klášteře v Praze.

www.mamevybrano.cz

Institut pro památky a kulturu, o.p.s., je nezisková organizace založená v roce 2007. Inspiruje, informuje o novinkách v oblasti památkové péče a propojuje lidi, kterým není kulturní dědictví lhostejné. Konference MÁME VYBRÁNO v centru Prahy je místem setkávání, tento tištěný bulletin užitečným návodem a celostátní soutěž přehlídkou toho, kde všude lidé přispívají k uchování historie. Sociální podnik zaměstnává lidi, kteří se vzhledem ke své zdravotní situaci obtížněji uplatňují na trhu práce.

Tento bulletin byl vydán ve spolupráci s:

Středočeský kraj

Jihočeský kraj

Bulletin MÁME VYBRÁNO

Ročník 10

© Institut pro památky a kulturu, o.p.s.

Vydává: Institut pro památky a kulturu, o.p.s.

Editor: Jan Štífer

Redakce: Dagmar Koželuhová, Jan Štífer, Aleš Kozák

Jazyková redakce: Lenka Kuboušková

Grafická úprava: Jiří Pobřísl a Jan Štívec

E-mail: mamevybrano@propamatky.cz